

Toimintaterapeuttien käsityksiä käsi- työkehys ApuSylvistä

Meiju Silvonen

Opinnäytetyö

Helmikuu 2019

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Toimintaterapeutti (AMK), toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Silvonen, Meiju Eeva Emilia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Helmikuu 2019
	Sivumäärä 32	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Toimintaterapeuttien käsityksiä käsityökehys ApuSylvistä		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapeutti (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Hilli-Harju, Tanja ja Juntunen, Kristiina		
Toimeksiantaja(t) Terapiapaikka Ky Pirkko Suvanto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>ApuSylvi on käsityökehys, jonka avulla erilaisia käsitöitä voidaan harrastaa yksikätisesti. Tuote on tullut markkinoille vuonna 2017. Toimintaterapiassa tarkoituksena on tukea asiakasta selviämään omassa arjessaan sekä mahdollistaa osallistumista merkitykselliseen toimintaan, kuten vapaa-ajan harrastuksiin. Toisinaan avuksi tarvitaan erilaisia apuvälineitä. Sopivien keinojen löytäminen lähtee liikkeelle asiakkaan toiminnallisten tarpeiden ja toiveiden sekä olemassa olevien taitojen ja valmiuksien tarkastelusta.</p> <p>Toteutustapa tutkimuksessa oli laadullinen ja aineisto kerättiin haastatteleamalla ApuSylvin hankkineita toimintaterapeutteja. Haastattelujen avulla selvitettiin, millaisia käsityksiä heillä on ApuSylvin käytöstä ja käytettävyydestä toimintaterapiassa. Tavoitteena oli tunnistaa, mitä seikkoja toimintaterapeutit ottavat huomioon ottaessaan tuotteen asiakkaan kanssa käyttöön tai harkitessaan sen käyttöä asiakkaan kanssa. Tulokset analysoitiin teoria-ohjaavan sisällönanalyysin menetelmin. Teoreettisena viitekehysenä käytettiin kanadalaisista toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallia (Canadian Model of Occupational Performance and Engagement, CMOP-E) sekä käytettävyyttä.</p> <p>Saatujen tulosten perusteella toimintaterapeutit huomioivat kokonaisvaltaisesti asiakkaan yksilölliset valmiudet sekä asiakkaan omat tavoitteet hyödyntäessään ApuSylviä asiakastyössä. Vastauksissa korostui käsitöiden tekemisen merkityksellisyys asiakkaalle. ApuSylviä käytettiin eri ikäisillä asiakkailla, joilla oli haasteita toisen käden käytössä. Eniten toimintaterapeutit käyttivät välinettä aikuisten AVH-kuntoutujien kanssa. ApuSylvin käyttö toimintaterapiassa oli vastausten perusteella vielä vähäistä, joten saatuja tuloksia voidaan pitää suuntaa antavana.</p>		
Avainsanat (asiasanat) apuväline, käytettävyys, toimintaterapia, merkityksellinen toiminta		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Silvonen, Meiju	Type of publication Bachelor's thesis	Date February 2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 32	Permission for web publication: x
Title of publication Occupational therapists' notions the handicraft tool ApuSylvi		
Degree programme Degree programme in Occupational Therapy		
Supervisor(s) Hilli-Harju, Tanja and Juntunen, Kristiina		
Assigned by Terapiapaikka Ky Pirkko Suvanto		
Abstract <p>ApuSylvi is a device that enables handicrafts with one hand. The device came into the market in 2017. The purpose of occupational therapy is to enable people to participate in the activities of everyday life and other meaningful activities, such as leisure and hobbies. Sometimes different assistive devices are needed. Finding the right tools starts with looking at the client's functional needs and wishes as well as existing skills and capabilities.</p> <p>The method of implementation in this research was qualitative, and the data was collected by interviewing five occupational therapists who had acquired ApuSylvi. The interviews were conducted to collect occupational therapists' notions on the use and usability of ApuSylvi in occupational therapy. The aim of was to identify the factors that occupational therapists take into account when introducing or considering the use of ApuSylvi with a client. The data was analysed by using theory-based content analysis in which the theoretical frame of reference was the Canadian Model of Occupational Performance and Engagement (CMOP-E) and also usability.</p> <p>According to the results, the respondents considered the clients' capabilities and their goals comprehensively when using Apusylvi in occupational therapy. The answers highlighted crafts as meaningful occupations to the clients. The device was used by clients of different ages who had difficulties with using their other hand. ApuSylvi was mostly used with clients who had suffered a stroke. According to the responses, the use of ApuSylvi in occupational therapy was still limited and because of this, the study results can be considered tentative.</p>		
Keywords/tags (subjects) assistive devices, usability, occupational therapy, meaningful occupation		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tarkoitus ja tavoitteet	3
3	Kanadalainen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malli.....	4
3.1	Ihminen (Person)	5
3.2	Toiminta (Occupation).....	6
	Toiminnan tasot.....	6
	Toiminnan tarkoitus	8
3.3	Ympäristö (Environment)	8
3.4	Asiakaskeskeisyys	9
4	ApuSylvi	10
5	Keskeiset käsitteet.....	11
5.1	Merkityksellinen toiminta	11
5.2	Apuväline	12
5.3	Käytettävyyden ja käyttökokemuksen määrittely.....	13
6	Opinnäytetyön toteutus	15
6.1	Menetelmät.....	15
6.2	Aineiston keruu	16
6.3	Aineiston analysointi	17
7	Tutkimustulokset.....	18
7.1	Esimerkkitapaukset ApuSylvin käyttäjistä.....	19
7.2	ApuSylvin valinta toimintaterapiaan kanadalaiseen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malliin peilaten.....	20
7.3	ApuSylvin ominaisuudet toimintaterapeuttien näkökulmasta	23

8 Johtopäätökset.....	25
9 Pohdinta.....	26
9.1 Tulosten tarkastelu.....	26
9.2 Eettisyys ja luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet.....	28
Lähteet	30
Liitteet.....	33
Liite 1. Saatekirje	33
Liite 2. Haastattelurunko.....	34

Kuviot

Kuvio 1. Kanadalainen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malli CMOP-E.....	5
Kuvio 2. ApuSylvi	11
Kuvio 3. Kooste tuloksista kanadalaisen toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallin mukaan esitettynä.....	23

Taulukot

Taulukko 1. Toiminnallisuuden taksonominen määrittely.....	7
Taulukko 2. Toiminnan tarkoituksen osa-alueet.....	8
Taulukko 3. Esimerkki analyysirungosta	18

1 Johdanto

Apuvälineitä käytetään laajalti toimintaterapiassa. Jotkin apuvälineistä ovat käytössä ainoastaan terapiaprosessin ajan, kun taas toisista tulee osa asiakkaan henkilökohtaista arkea. Millainen apuväline sitten onkin, sen tulee aina vastata yksilön omiin henkilökohtaisiin tarpeisiin. Toimintaterapeutti auttaa löytämään keinot ja usein myös apuvälineet mahdollistamaan asiakkaalle sellaista arkea, joka on hänelle mielekäs.

Toiminta on aina merkittävässä osassa, kun puhutaan toimintaterapiasta. Merkityksellinen toiminta motivoi asiakasta kohti päämääriään ja tavoitteitaan. Toisinaan avuksi toimintaan tarvitaan apuvälineitä. ApuSylvi on yksittäisen henkilön tarpeista lähtenyt käsitöiden tekemiseen kehitetty käsityökehys, johon työn kiinnittämällä käsitöitä voi tehdä myös yksikätisesti. Tällä työllä on tarkoitus tuoda tietoa tästä uudesta välineestä, josta voi olla apua toimintaterapiaprosessissa.

Opinnäytetyössä käsitellään ApuSylviä ja sen käyttöä toimintaterapeuttien näkökulmasta. Opinnäytetyö on muodoltaan laadullinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty haastattelemalla ApuSylvin hankkineita toimintaterapeutteja ympäri Suomen syksyllä 2018. Haastatteluissa on haluttu selvittää, mistä syistä tuote on valittu toimintaterapiaprosessiin, ja millaisia käyttökokemuksia sen käytöstä on kertynyt. Tulosten perusteella tarkastellaan myös sitä, voidaanko tuotteen käytettävyyttä parantaa.

Tutkimuksessa korostuu nimenomaan toimintaterapeuttien näkökulma, mitä he ovat tuotteesta ja sen käytöstä asiakkaiden kanssa havainneet. Osalla tuote on ollut jo sen alkuajoista lähtien käytössä, osalla vähemmän aikaa. Joka tapauksessa kaikki tutkimuksesta saatu tieto on arvokasta, sillä tuote on uusi, eikä siitä ole vielä näyttöä. Tutkimustyöllä on haluttu tuoda esille toimintaterapeutista näkökulmaa asiakasta motivoivasta, merkityksellisestä toiminnasta, jota ApuSylvi voi olla mahdollistamassa.

2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää toimintaterapeuttien käsityksiä ApuSylvin käytöstä asiakastyössä. Tavoitteena opinnäytetyössä on tuottaa tietoa ApuSylvistä ja sen käyttökokemuksista toimintaterapiassa sekä lisätä tietoa uudesta tuotteesta.

Näiden pohjalta tämän opinnäytetyön pääkysymyksenä on:

1. Millaisia käsityksiä toimintaterapeuteilla on ApuSylvin käytöstä toimintaterapiassa?

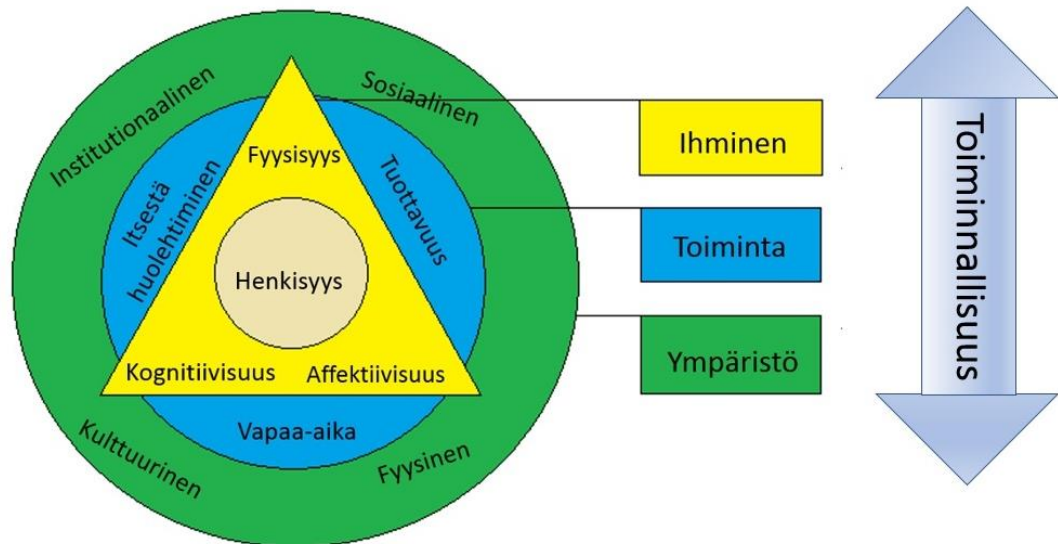
Ja tarkentavana alakysymyksenä

2. Mitä seikkoja toimintaterapeutit huomioivat harkitessaan tai ottaessaan ApuSylvin osaksi terapiaa?

3 Kanadalainen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malli

Teoriapohjana tässä työssä käytetään kanadalaista toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallia (Canadian model of occupational performance and Engagement, CMOP-E), jossa toiminta ja toimintaan sitoutumisen merkitys ovat keskeisessä asemassa (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2013, 208). Malli on valittu paitsi siitä syystä, että ApuSylvi nähdään yhdenlaisen toiminnan, eli käsitöiden tekemistä mahdollistavana tekijänä, mutta myös siksi, että apuvälinetarvetta arvioitaessa Salmisen (2010, 15) mukaan huomioidaan aina apuvälineen käyttäjä, eli ihminen, joka on tämän mallin keskiössä.

Toiminnallisuus muodostuu Lawn, Polatajkon, Baptisten & Townsendin (1997, 30-33) mukaan ihmisen, ympäristön ja toiminnan välisestä dynaamisesta suhteesta koko ihmisen eliniän ajan. Mallin keskiössä on ihminen, jossa yhdistyvät henkisyys, affektiivisyys, kognitiivisyys ja fyysisuus (ks kuvio 1). Ihminen mallin keskiössä korostaa sen asiakaslähtöistä näkökulmaa. Seuraavaksi käydään tarkemmin läpi ihmisen lisäksi mallin muut osa-alueet, joita ovat toiminta ja ympäristö unohtamatta asiakaslähtöisyyttä.

Kuvio 1. Kanadalainen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malli CMOP-E (Townsend & Polatajko 2007, 23 muokattu.)

3.1 Ihminen (Person)

Kanadalaisessa toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallissa ihminen nähdään integraalina kokonaisuutena, jossa sekoittuu **henkisyys**, sosiaaliset ja kulttuuriset kokemukset ja havaittavissa olevat toiminnalliset valmiudet (Law ym. 1997, 41-42). Vaikka kaikki mainitut osat vaikuttavat siihen, millainen ihminen on, pidetään henkisyttä merkittävänä tekijänä puhuttaessa ihmisestä ja etenkin hänen perusolemuksestaan. Kanadalaisen toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallissa henkisyys mielletäänkin ihmisen sisäistä ydintä kuvaavana, ja sen ajatellaan ilmentävän tahtoa, motivaatiota ja itseohjautuvuutta. (Hautala ym. 2013, 211; Law ym. 1997 42-43).

Kuten edellä on mainittu, henkisyttä kuvaillaan Law:n ym. (1997, 43) mukaan ihmisen perusolemuksena ja tämän lisäksi henkisyys voidaan käsittää jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutena. Ainutlaatuisuus muodostuu ihmisen halusta, tahdonilmaisusta ja motivaatiosta mukaan lukien itsemääräämisoikeus ja henkilökohtainen kontrollointi. Henkisyys myös ohjaa ihmisen valintoja. Kaiken tämän huomioiden toimintaterapeutti saa tarkemmin tietoa ihmisen henkisydestä kuuntelemalla tämän omakohtaisia kertomuksia itsestään ja elämästään. Tämä taas luo pohjaa asiakaslähtöiselle toiminnalle, jossa ihmisen omat, hänelle merkitykselliset tavoitteet huomioidaan niin terapian suunnittelussa kuin toteutuksessakin.

Ihmisyteen kuvataan henkisyden lisäksi sisältyvän myös jo aiemmin mainittu **af-fektiivisuus**, johon nähdään kuuluvan paitsi ihmisen sosiaaliset ja emotionaaliset toiminnot, mutta myös ihmissuhteet ja yksilön sisäiset tekijät. **Kognitiivisiin valmiuksiin** taas sisältyy kaikki henkiset toiminnot, kuten muistaminen, keskittyminen, havaitseminen, päättely- ja harkintakyky. Ihmisen **fyysiset valmiudet** kanadalaisessa toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallissa muodostuvat sensorisista, motorisista sekä sensorimotorisista valmiuksista. (Law ym. 1997, 44).

3.2 Toiminta (Occupation)

Law:n ym. (1997, 35-36) mukaan toimintaterapiassa ymmärretään ihmisen tarve toimia, ja että toiminta on elämässä yhtä tärkeää kuin ruoka ja juoma. Toiminta on merkityksellistä ihmiselle täyttäessään tavoitteen tai tarkoituksen, joka on hänelle henkilökohtaisesti tai kulttuurillisesti tärkeä. Toiminta nähdään (mts. 34) mm. ihmisen perustarpeena, joka vaikuttaa terveyteen. Se voidaan nähdä myös merkityksen, tarkoituksen, tasapainon ja tyydytyksen sekä valinnan ja kontrollin lähteenä. Townsendin & Polatajkon (2007, 40) teoksessa toiminnan kuvataan kattavan kaikki arkipäivän toiminnot ja tehtävät.

Toiminnan tasot

Itse toiminta on osa toiminnallisuutta, jota voidaan tarkastella monella eri tasolla. (Karhula, Heiskanen, Juntunen, Kanelisto, Kantanen, Kanto-Ronkanen & Lautamo 2014, 9). Townsendin & Polatajkon (2007, 19) mukaan toiminnallisuuden tasot luokitellaan viiteen osaan, jotka esitellään taulukossa 1. Taulukko perustuu kanadalaisten toimintaterapeuttien laatimaan toiminnallisuuden taksonomiseen määrittelyyn (The Taxonomic Code of Occupational performance TCOP), jossa kukin taso pitää sisällään kaikki alla olevat tasot. Toiminnallisuuden kärjessä nähdään toiminta, joka määritellään tekemisten joukkona, jolla on tekijälle tarkoitus ja merkitys. Jaottelun häntäpäässä ovat tahdonalaiset liikkeet, kuten esimerkiksi sormien koukistaminen. Esimerkkeinä taulukossa on käytetty käsitöiden tekemistä, mikä tässä työssä nähdään olennaisena huomioiden ApuSylvin käyttö nimenomaan käsitöiden tekemisen apuvälineenä.

Taulukko 1. Toiminnallisuuden taksonominen määrittely (Townsend & Polatajko 2007, 19 muokattu.)

Toiminnan taso	Määritelmä
Toiminta (Occupation)	Tekemisten joukko tai tekeminen (activity), joka suoritetaan säännöllisesti ja johdonmukaisesti. Luo struktuuria ja on arvokas ja mielekäs sekä yksilölle että kulttuurille. Esimerkkinä käsitöiden tekeminen ApuSylvin avulla.
Tekeminen (Activity)	Joukko tehtäviä (task), jotka johtavat merkittävään lopputulokseen, toisin kuin yksittäinen tehtävä. Esimerkkinä työn kiinnittäminen ApuSylviin ja prosessin aloittaminen ja jatkaminen.
Tehtävä (Task)	Joukko tekoja (Action), joilla on tietty lopputulos. Esimerkkinä materiaalien valinta
Teko (Action)	Sarja tahdonalaisia liikkeitä ja mielen prosessia, joista muodostuu näkyvä ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Esimerkiksi työn suunnitteleminen, muistaminen, lankoihin ja materiaaleihin tarttuminen, työn äärelle kumartuminen.
Tahdonalainen liike tai mielen prosessi (Voluntary Movement or mental Processes)	Esimerkkinä tarkkaavuuden suuntaaminen, keskittyminen, sormien fleksio ja vartalon fleksio.

Kuten edellä on mainittu, voidaan toiminnallisuutta kuvata eri tavoin. Townsendin ja Polatajkon teoksessa (2007, 42) korostetaan sitä, ettei toiminnan luokittelulle ole oikeaa tai väärää tapaa, vaan jokainen järjestelmä palvelee erilaista analyttistä tarkoitusta. Vertailukohdaksi tähän työhön ja toiminnallisuuden taksonomiseen määrittelyyn nostetaan toimintaterapianimikkeistössä (Savolainen & Aralinna 2017, 10-11) esittelemä toimintakokonaisuuksien avulla tehty toiminnallisuuden määritelmä. Toimintakokonaisuus on toiminnallisuuden yläkäsite, jolla kuvataan ihmisen elämän eri toimintoja. Townsendin & Polatajkon (2007, 19) tulkinnan mukaan tehtyyn taulukoon 1 viitaten toimintakokonaisuus liittyy tutkijan mielestä olennaisesti taulukon yläkäsitteeseen toiminta (occupation). Toimintaterapianimikkeistössä (Savolainen & Aralinna 2017, 10) toimintakokonaisuudet nähdään mahdollistuvan taitojen, eli havaittavan toiminnan kautta. Tämän taas tutkija mieltää olevan linkityksissä taulukon 1 kohtiin tekeminen (Activity), tehtävä (task) ja teko (action). Havaittava toiminta eli taito mahdollistuu valmiuksilla eli ihmisen ominaisuuksilla, mitkä tässä työssä nähdään linkittyvän taulukon 1 tahdonalaisiin liikkeisiin tai mielen prosesseihin. Valmius

mielletään toimintaterapianimikkeistössä (2017,10) siten, että se on ihmisessä ole-
massa ilman ympäristön vaikutusta ja se on esimerkiksi muistamista, oppimista ja ris-
kinarviointia.

Toiminnan tarkoitus

Kuviossa 1 on nähtävissä kanadalaisen toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallin mu-
kaiset toiminnan tarkoitusta kuvaavat osa-alueet, jotka määritellään esimerkkien
avulla tarkemmin taulukossa 2 Law:n ym. (1997, 37) selvennystä mukailien

Taulukko 2. Toiminnan tarkoituksen osa-alueet (Law ym. 1997, 37, muokattu.)

Toiminnan tarkoitus	Esimerkkejä toiminnan tarkoituksesta
Itsestä huolehtiminen (Self care)	Henkilökohtainen hygienia, ajankäytön ja oman tilan orga- nisoiminen, henkilökohtaisten asioiden ja velvollisuuksien hoitaminen.
Tuottavuus (Productivity)	Sosiaalisen tai taloudellisen pääoman hankkiminen, talou- dellista toimeentuloa edistävä, mm. opiskelu, ansiotyö, vanhemmuus ja vapaaehtoistyö.
Vapaa-aika (Leisure)	Mielihyvää tuottava toiminta, kuten luova toiminta (käsi- työt, maalaaminen), harrastukset kodin ulkopuolella, sosi- aalinen kanssakäyminen sekä urheilu ja pelaaminen.

Tässä työssä ApuSylvin käyttö mielletään tuottavuutta ja vapaa-aikaa tukevana osa-
tekijänä. Kaikki toiminnan tarkoitusta kuvaavat määritelmät esimerkkeineen ovat lu-
ettavissa ylläolevasta taulukosta 2. Kuten samaisesta taulukosta on luettavissa, miel-
letään Law:n ym. (1997, 30, 37) mukaan vapaa-aikaan sellaisia toimintoja kuin harras-
tukset, kaikenlainen luova toiminta, urheilu, pelaaminen ja sosiaalinen kanssakäymi-
nen, mitkä osaltaan voidaan myös käsittää elämästä nauttimisena.

3.3 Ympäristö (Environment)

Ihminen toimii aina jossakin ympäristössä. Kanadalaisessa toiminnallisuuden ja sitou-
tumisen mallissa (ks. kuvio 1) ympäristö jaetaan fyysiseen (physical), sosiaaliseen (so-

cial), kulttuuriseen (Cultural) ja institutionaaliseen (institutional) ympäristöön. (Polatajko, Davis, Stewart, Cantin, Amoroso, Purdie & Zimmerman 2007, 23). Mallissa (Law ym. 1997, 44-46) kuvaillaan ympäristön vaikuttavan toimintaan, mikä taas vuorostaan vaikuttaa yksilöiden tai kollektiivisten toimijoiden käyttäytymiseen. Ympäristö voi joko mahdollistaa toimintaa tai rajoittaa sitä.

Fyysinen ympäristö mallissa kuvataan luonnollisena ja rakennettuna ympäristönä, johon ajatellaan kuuluvan mm. rakennukset, luonto, kulkuvälineet ja teknologia (mts. 46). Townsandin ja Polatajkon (2007, 50) määritelmää tarkennetaan vielä määritelmää siten, että apuvälineet, kuten tässä tapauksessa ApuSylvi nähdään osana rakennettua ympäristöä. Erilaiset välineet voidaan heidän mukaansa valmistaa yksilöllisten tarpeiden mukaan mahdollistamaan toimintaa.

Sosiaaliseen ympäristöön luetaan mallin (mts. 46) mukaan kuuluvan sosiaaliset prioriteetit kaikista ympäristön osa-alueista, kuten esimerkiksi yhteiskunnalliset ryhmittymät, jotka perustuvat yhteisiin intresseihin, arvoihin, asenteisiin ja uskomuksiin. Osaltaan ApuSylvi on mahdollistanut tuotesuunnittelijan puolison sosiaalisen ympäristön pariin pääsyä, kun hänet on otettu mukaan erikoiskäsityökurssille rajoitteistaan huolimatta (Haapavaara 2016.) Puoliso on käyttänyt ApuSylviä apunaan käsitöiden teossa sekä kurssilla että muutenkin.

Kulttuuriseksi ympäristöksi nähdään Law:n ym. (1997, 46) kertoman mukaisesti kuuluvan tiettyjen ryhmien eettisiin arvoihin ja arvojärjestelmiin kuuluvat etniset, rodulliset, seremoniaaliset ja rutiiniset käytännöt. Kun taas institutionaaliseen ympäristöön kuvataan sisältyvän kaikki yhteiskunnalliset instituutiot ja käytännöt, kuten päätöksentekoprosessit, taloudelliset ja oikeudelliset palvelut, työllistämistuki ja lainsäädäntö.

3.4 Asiakaskeskeisyys

Toimintaterapian hyvissä arviointikäytännöissä (2014, 10) asiakaskeskeisyys kuvataan siten, että terapeutti työskentelee yhdessä asiakkaan kanssa tunnistaakseen niin toiminnallisuuteen liittyvät ongelmat kuin asiakkaan vahvuudet ja voimavarat. Law ym. (1997, 49, 51) toteavat tähän lisäksi asiakaskeskeisyyden kuvastavan toimintater-

pian filosofiaa, jonka mukaan toimintaterapiassa on aina kyse toimintaterapiaan osallistuvan asiakkaan kunnioittamisesta sekä toimintaterapeutin ja asiakkaan välisestä kumppanuudesta. Asiakas voi kummankin edellä mainitun mukaan olla joko yksittäinen henkilö tukiverkostoineen, ryhmä tai yhteisö. Tässä opinnäytetyössä vastanneiden toimintaterapeuttien asiakkaina ovat olleet yksittäiset henkilöt. Vammaa tms. ei erikseen rajattu, jotta ApuSylvistä ja sen käytöstä saatiin mahdollisimman paljon tietoa.

Jotta toimintaterapia olisi asiakaslähtöistä- ja -keskeistä, tulee toimintaterapeutin selvittää asiakkaan toiveet: mitä hän haluaa, mitä hänen tarvitsee, tai mitä hänen odotetaan tekevän osallistuakseen juuri hänelle merkitykselliseen toimintaan. Toimintaterapeutin työnä on mahdollistaa yhteistyössä asiakkaan kanssa asiakasta toimimaan omassa arjessaan. (Townsend & Polatajko 2007, 107).

4 ApuSylvi

ApuSylvi on käsitöiden tekemiseen kehitelty apuväline, joka mahdollistaa käsitöiden teon myös yksikäsitteisesti. ApuSylvi on materiaaliltaan joustava käsityökehys, johon käsityön voi kiinnittää pakkauksen mukana tulevilla nuppineuloilla. ApuSylviä voi käyttää esimerkiksi virkkaamisessa, ristipisto-, kanava-, ja helmitöissä, sekä korujen teossa ja kirjonnassa. (Suvanto 2017).

Tuotteen kehittäminen on alkanut vuonna 2013 Jussi Rusasen toimesta. Hänen puolisonsa käsitöiden teko oli päättävä vasemman puoleisen halvauksen myötä, ja Jussi halusi mahdollistaa puolisolleen käsitöiden tekemisen halvaantumisesta huolimatta. Alkoi muutaman vuoden tuotekehittäminen. ApuSylvin prototyyppiä meni käyttöön, ja tuotteesta teetettiin kysely ensimmäisen kerran vuonna 2013, mistä saatujen palautteiden myötä tuotetta kehitettiin edelleen. (mts.)

Tuotekehittelyn myötä nykyistä versiota on alettu myydä vuonna 2017. ApuSylvi on 40 cm leveä puolikaaren mallinen kehys. Pakkauksen mukana nuppineulojen lisäksi tulee kaksi rimaa sekä kuminauhut, jotka pitävät rimoja paikoillaan. ApuSylviä voi käyttää kuka tahansa, sillä se tarjoaa vaihtoehdon perinteiselle kirjontakehykselle. (apu-sylvi.fi; Haapavaara 2016).

Kuvio 2. ApuSylvi

5 Keskeiset käsitteet

Tähän työhön liittyen keskeisinä käsitteinä nähdään merkityksellinen toiminta, apuväline sekä käytettävyys. Käsitteet avataan tässä osiossa tarkemmin kukin erikseen eri näkökulmia ja lähteitä hyödyntäen.

5.1 Merkityksellinen toiminta

Kuten Toiminta-osiossa on jo viitattu, voidaan toimintaa pitää merkityksellisenä Law:n (1997, 36) mukaan silloin, kun se täyttää asiakkaalle henkilökohtaisesti tai kulttuurillisesti tärkeän tavoitteen tai tarkoituksen. Mikä on merkityksellistä toimintaa yhdelle, ei välttämättä ole sitä toiselle, vaikka toiminta täyttäisi saman tarkoituksen. Nelsonia (1988, 1996) mukaillen myös Hautala ym. (2013, 154) korostavat sitä, että merkitys (meaning) saa ihmisen toimimaan, ja merkitys riippuu aina niin ihmisestä itsestään, hänen elämänsä historiastaan kuin kehityksellisestä rakenteestaankin.

Merkityksellinen toiminta ei ole yksiselitteistä, eikä ole yhtä ainoaa tyhjentävää teoriaa, jolla sitä olisi avattu. Joissakin tulkinnoissa Townsendin & Polatajkon (2007, 59-60) mukaan merkityksellinen toiminta nähdään olevan osa henkisyttä (spirituality), jota on avattu tarkemmin kohdassa Ihminen (person). Teoksessa todetaan henkisyyden olevan merkityksen lähde. Henkisyys on jokaisessa ihmisessä, ja se muovautuu ympäristön vaikutuksesta sekä antaa merkityksen toiminnalle. Myös Ikiugu, Hoyme, Mueller ja Reinke (2015, 47) toteavat tutkimuksessaan, ettei kirjallisuudessa ole päästy yksimielisyyteen merkityksellisen toiminnan määrittelystä.

Ikiugu ym. (2015, 47) pyrkivätkin tuomaan tutkimuksessaan uutta näkökulmaa toimintaan tarkastelemalla psykologisesti palkitsevan ja merkityksellisen toiminnan eroavaisuuksia. He haluavat osoittaa tutkimuksessaan niiden poikkeavan toisistaan, eikä heidän mukaansa merkittävä toiminta ole aina välittömästi psykologisesti palkitsevaa, kun taas psykologisesti palkitseva toiminta on aina sen suorittajalle merkityksellistä. Tutkimuksessa korostetaan sitä, että interventiot tulisi suunnitella hyödyntäen sekä psykologisesti palkitsevaa että merkityksellistä toimintaa, jotta terapeutit hyödyt saataisiin optimoitua.

Ikiugu ym. (2015, 48) avaavat tutkimuksessaan merkityksellistä toimintaa esittelemällä eri kirjallisuudessa vastaan tulleita määritelmiä. Näistä yhden mukaan toiminta olisi merkityksellistä silloin, kun ihminen pitää sitä itselleen tärkeänä. Tätä tukee myös Law:n ym. (1997, 35-36) määritelmä, jonka mukaan toiminta on merkityksellistä ihmiselle täyttäessään tavoitteen tai tarkoituksen, joka on tälle henkilökohtaisesti tai kulttuurillisesti tärkeä. Yhtä kaikki, Ikiugun ym. (2015, 48) tutkimuksessa tuodaan esille viime aikoina lisääntynyt yhteisymmärrys siitä, että merkityksellinen toiminta voi muiden asioiden ohella tarjota ihmiselle mm. hallinnan, osaamisen, yhteyden tunteen muiden kanssa sekä itseilmaisun tunteita, joilla on yhteys suurempaan todellisuuteen kuin vain ihmiseen itseensä.

Pöllänen (2008, 99) ei suoranaisesti viittaa merkitykselliseen toimintaan, mutta kertoo tekstissään käsitöistä terapiana sekä terapeuttisena kokemuksena. Hän viittaa muun muassa käsitöiden hyödyntämiseen eri muodoissaan terapeuttisena toimintana, mutta nostaa esille myös sen, että toiminta valitaan asiakkaan tarpeiden mukaan, mikä voitaisiin toimintaterapiassa ajatella ihmiselle merkityksellisen toiminnan määrittämisenä. Käsitöprosessi voi Pölläsen (2008, 91-93) mukaan olla itsessään terapiaa, ja käsityötä terapian toimintamuotona onkin käytetty paljon käytännössä. Samaa viittaa myös Finlay (1997, 127, 128) korostamalla toimintaa toimintaterapian ytimenä. Avainajatuksena onkin se, miten ja millaista toimintaa sovelletaan.

5.2 Apuväline

Apuvälineeksi määritellään laite, joka edistää tai ylläpitää käyttäjänsä toimintakykyä silloin, kun se on vamman tai sairauden vuoksi heikentynyt. Apuväline hankitaan

mahdollistamaan suoriutumista erilaisista tehtävistä sekä helpottamaan osallistumista elämän eri tilanteisiin, ei niinkään korvaamaan puutteita. (Apuvälineet 2014; Salminen 2010, 17.)

Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF:ssä (Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF 2013, 71) apuvälineet ovat osana ympäristötekijöiden pääluokkaa tuotteet ja teknologiat. ISO 9999, eli teknisten vammaisvälineiden luokitusta mukaillen vammaisvälineet määritellään ICF:ssä mm. miksi tahansa erikoisvalmisteiseksi tai yleisesti saatavilla olevaksi vammaisen henkilön käyttämäksi tuotteeksi, jonka tarkoituksena on estää, kompensoida, hallita, helpottaa tai poistaa toimintarajoitteita.

Myös vapaa-ajalla jokaisen tulee voida tehdä itselleen merkityksellisiä asioita. Tähän voidaan tarvita ammattilaisen tukea, jotta löydetään keinot mieleisten puuhien tekemiseen, etenkin jos vamma vaikeuttaa olennaisesti liikkumis- tai toimintakykyä. Avuksi voidaan tarvita apu- tai toimintavälinettä, joka mahdollistaa tasavertaisen osallistumisen, oikeuden virkistykseen ja erilaisiin kokemuksiin. Apu- ja toimintavälineen vaikutus voikin olla sekä kuntoutuksellista, psyykkistä hyvää oloa että sosiaalista toimintakykyä edistävää (Ikävalko 2015.)

Tutkimusten määrä apuvälineiden vaikuttavuudesta on kuitenkin melko pieni. Apuvälineen käyttö on usein tilannesidonnaista, joten siitä saatavaa hyötyä ei välttämättä voida määritellä käytön määrän perusteella. Toiminnallisiin tarpeisiin voi vastata myös harvemmin käytössä oleva apuväline, minkä vuoksi toiminta ja osallistuminen voidaan nähdä tärkeimpinä apuvälineen vaikuttavuutta määrittävinä tekijöinä. (Valvanne, Petäjävaara & Koivuniemi 2016.)

Tässä työssä ApuSylvi mielletään vapaa-ajan sekä tuottavuuden apuvälineeksi. Ikävalkon (2015) mukaan apuvälineen voi myös keksiä sekä rakentaa itse, kuten ApuSylvin kohdalla on alun perin tapahtunut.

5.3 Käytettävyyden ja käyttökokemuksen määrittelyä

Käytettävyyttä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. ISO:n (International Organization for Standardization) mukaan käytettävyydessä huomioidaan "Tarkkuus, tehokkuus ja tyytyväisyys, jolla määritellyt käyttäjät saavuttavat määritellyt tavoitteet

tietyssä ympäristössä". Tarkkuudella määritellään, onko järjestelmässä käyttäjää ajatellen oikeat ominaisuudet, tehokkuudella taas sitä, kuinka nopeaa ja helppoa järjestelmän käyttö on ja tyytyväisyydellä taasen määritellään, onko käyttäjän mielestä järjestelmän käyttö miellyttävää ja onko käyttäjä tyytyväinen käyttötilanteeseen ja ylipäätään, pitääkö käyttäjä tuotteesta. (Mitä käytettävyys tarkoittaa n.d.).

Mattelmäki ja Battarbee (2000, 142) puhuvat käyttäjäkeskeisestä suunnittelusta, jonka perusajatuksena on käyttäjän tunteminen. ApuSylvin tapauksessa (ks. ApuSylvi) käyttäjä on ollut suunnittelijan oma vaimo, jonka yksilöllisestä tarpeesta tuotteen suunnittelu on lähtenyt liikkeelle. Mattelmäki ja Battarbee (2000, 142) kertovat käyttäjätutkimuksen laajemmin pitävän sisällään työtehtävien seuraamista ja ongelma-kohtien kirjaamista parannusehdotuksia varten. Tässä työssä haastattelun avulla pyritään mm. saamaan esille mahdollisia parannusehdotuksia tuotteesta, joita toimintaterapeutit ovat asiakkaiden kanssa ApuSylviä käyttäessään huomanneet.

Mattelmäki ja Battarbee (2000, 145) viittaavat myös Jordanin (1999) väitteeseen, jonka mukaan käyttäjälle tuotteesta tärkeintä on toimivuus, sitten käytettävyys, jota seuraa tuotteesta saatu mielihyvä. Mielihyvään liittyy tunteita ja tuntemuksia, jotka ovat enemmän kuin käytettävyyden mittarina käytetty tyytyväisyys. Yleensä epämiellyttävien tuotteiden osalta mainitaan käytettävyyden puute, huono toimivuus, uskottavuuden puute ja huono estetiikka.

ApuSylvi on käsityökehys, jota voi käyttää apuna monenlaisiin käsitöihin (ks. ApuSylvi). Toimintaterapiaprosessissa asiakkaalle merkityksellistä toimintaa voidaan mukauttaa paitsi itse toimintaa mukauttamalla, myös apuvälineiden avulla (Fisher 2009, 18). Esimerkiksi yleensä kaksin käsin tehtäviä kirjontatöitä voidaan mukauttaa tarjoamalla asiakkaan käyttöön väline, joka pitää materiaaleja paikoillaan yksikätisen työskentelyn mahdollistamiseksi (Verrier Piersol 2014, 383).

Toimintaterapian terapeuttisen yhteistoiminnan ehdoista Harra (2014, 56-57) nostaa väitöskirjassaan esille välineiden merkityksen, joka voi vaihdella toiminnan edistämisestä toiminnan hankaloittamiseen. Välineitä käytettäessä korostuu paitsi välineen käytettävyys, myös toimijan kyky käyttää ja hyödyntää välinettä asianmukaisella tavalla.

ApuSylvissä Suvannon (2017) mukaan aiemmin tehdyn asiakaskyselyn perusteella parannusta on tehty muun muassa lisäämällä tuotepakettiin suurempipäiset nuppineulat tavallisten nuppineulojen sijaan, jotta mahdollisimman moni voisi käyttää tuotetta.

Vaikka Hyysalon (2009, 33) mukaan tuotteen piirteet, kuten selkeys ja toimivuus, esteetiikka sekä tuotteen muoto ovat keskeisessä asemassa käyttökokemuksen muodostumisessa, eivät ne yksistään riitä. Tuotetta käytetään aina jossain tilanteessa, suhteessa toisiin ihmisiin ja esineisiin. Lisäksi ihmisellä on tapana pohjata toimiaan aiempiin kokemuksiin ja pyrkiä tuotteen avulla saamaan aikaan jotain.

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Menetelmät

Tämä työ toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena opinnäytetyön toimeksiantajalle Terapiapaikka Ky Pirkko Suvannolle. Työhön valittiin mainittu lähestymistapa, koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana voi olla uuden ilmiön käsitteellistäminen tai kuvaaminen, jollaisena ApuSylvi uutena välineenä nähdään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 161; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 74.) Leinosen, Otonkorpi-Lehtorannan & Heiskasen (2017, 89) mukaan laadullisiksi määritellyt haastattelut voivat poiketa toisistaan sen mukaan, miten strukturoituja ne ovat. Tässä työssä on käytetty menetelmänä puolistrukturoitua haastattelua, jossa valmiiksi muodostetut avoimet kysymykset esitettiin kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä.

Haastattelulomakkeen (liite 2) kysymyksillä 1-4 kartoitettiin tutkimukseen osallistuvien toimintaterapeuttien taustatietoja. Niiden avulla selvitettiin, kauanko toimintaterapeutit ovat työtään tehneet, millä sektorilla he työskentelevät, minkä ikäisiä heidän asiakkaansa ovat ja milloin ApuSylvi oli hankittu. Kysymykset 5-8 koskivat paitsi asiakaslähtöisyyttä, myös syitä, joiden vuoksi ApuSylvi oli otettu käyttöön toimintaterapiassa. Lomakkeen kysymykset 9-13 laadittiin koskemaan ApuSylvin käytettävyyttä.

Kysymyksellä 14 tarkennettiin, miksi ApuSylvi oli mahdollisesti jäänyt käyttämättä. Viimeisellä kysymyksellä kysyttiin mahdollisia kehitysideoita.

Kysymysten 9-13 laatimisessa oli tukena apuvälinetyytyväisyyttä arvioiva mittari Quest 2.0 (Quebec User Evaluation of Satisfaction with assistive technology). Mittarin ovat laatineet Louise Demers, Rhoda Weiss-Lambrou ja Bernadette Ska. Kysely on kvantitatiivinen haastattelu-/kyselylomake, jolla arvioidaan asiakkaan tyytyväisyyttä apuvälineeseen ja saatuihin apuvälinepalveluihin Likertin asteikkoa (1 en lainkaan tyytyväinen – 5 erittäin tyytyväinen) hyödyntäen (Quest 2.0 Apuvälinetyytyväisyyttä arvioiva mittari 2015). Tässä työssä apuna käytettiin Quest 2.0 -mittarista nimenomaan osiota, jossa käsitellään tyytyväisyyttä apuvälineeseen. Laadullisen tutkimustyylin huomioiden ne muotoiltiin avoimiksi kysymyksiksi.

Kun kysymykset ja saatekirje oli laadittu, ne testattiin kahdella toimintaterapeutiopiskelijalla, minkä jälkeen heidän antamiensa parannusehdotusten myötä saatekirjeen sekä kysymysten muotoilua hiukan muutettiin.

6.2 Aineiston keruu

Toimintaterapeuttien yhteystiedot saatiin toimeksiantajalta ja heistä jokaiselle lähetettiin syyskuun alkupuolella sähköpostitse saatekirje (liite 1) haastattelupyynnön muodossa. Tuomen & Sarajärven (2018, 98) mukaan laadullista tutkimusta tehdessä on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on kokemusta tutkittavasta asiasta. Haastattelupyynnöjä lähetettäessä ei ollut tietoa siitä, kuinka paljon välineen hankkineet toimintaterapeutit ovat sitä käyttäneet. Ottaen huomioon sen, miten vähän aikaa ApuSylvi on vasta ollut markkinoilla, ei erityisiä ehtoja tutkimukseen liittymisestä asetettu, sillä ajatuksena oli, että jo vähäiselläkin kokemuksella tuotteen käytöstä asiakkaan kanssa voi osallistua tutkimukseen.

Vastauksia haastattelupyyntöön tuli yhteensä kymmeneltä toimintaterapeutilta. 6 vastasi pyyntöön kielteisesti kertoen, ettei ApuSylvin käytöstä ollut ehtinyt kertyä käyttökokemusta ollenkaan tai kokemusta käytöstä oli hyvin vähän. Haastattelupyyntöön vastasi myönteisesti 4 toimintaterapeuttia. Näiden lisäksi alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen mukaan tutkimukseen otettiin niin sanotulla lumipallo-otannalla

mukaan vielä yksi toimintaterapeutti, joka oli saanut tutkimuksesta tiedon kollegaltaan. Hänet otettiin mukaan sen perusteella, että hän oli käyttänyt ApuSylviä yhden asiakkaan kanssa. Lumipallo-otannalla tarkoitetaan Tuomen & Sarajärven (2018, 99) mukaan tilannetta, jossa avainhenkilö -tässä tilanteessa yksi haastatelluista johdattaa tutkijan toisen tiedonantajan pariin. Haastatteluista kolme toteutettiin syyskuun loppupuolella ja kaksi haastatteluista toteutettiin lokakuun alkupuolella. Kaikki haastattelut tehtiin puhelimitse kaiutinta käyttäen, jotta haastattelut saatiin nauhoitettua myöhempää analysointia varten.

6.3 Aineiston analysointi

Analyysi aloitettiin litteroimalla haastattelut eli muuttamalla puhe tekstiksi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 23 sivua fonttikoolla 12. Haastattelututkimuksessa litteroidut tekstit muodostavat tutkimusaineiston. Tarkkuustason litteroinnissa määrittelee niin tutkimuskysymys kuin analyysitapa. Koska tässä työssä tutkittiin asiantuntijoiden eli toimintaterapeuttien käsityksiä ApuSylvistä, kiinnitettiin huomiota puheen sisältöön, ei niinkään puhujan puhetapaan, kuten Ruusuvoori ja Nikander (2017, 427) litterointia selventävät.

Litteroinnin jälkeen aineisto luettiin huolellisesti läpi ja siitä etsittiin ja alleviivattiin pelkistettyjä ilmauksia liittyen niihin tekijöihin, jotka olivat merkittävässä osassa liittyen ApuSylvin käyttöönottoon. Toisaalta haettiin myös käyttökokemuksiin sekä käytettävyyteen liittyviä ilmaisuja. Tarkoituksena tässä oli karsia pois sellaiset asiat, jotka eivät tutkimuksen kannalta olleet olennaisia. Tätä kutsutaan pelkistämiseksi, jota tehdään hakemalla litteroidusta tekstistä tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123).

Tämän jälkeen luokittelua jatkettiin jakamalla pelkistettyjä ilmaisuja alaluokkiin samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien mukaan. Analyysimenetelmäksi valittiin teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa edetään aineiston ehdoilla, mutta tulosten tulkintaa peilataan analyysin loppuvaiheessa Tuomen ja Sarajärven (2018, 133) mukaan teoriaan. Edellä mainittuun viitaten tässä työssä analysointia ohjasi analysoinnin loppuvaiheessa kanadalainen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malli sekä käytettävyys. Näin ollen yläluokat analyysirunkoon (ks. Taulukko 3) saatiin muodostettua yhdistämällä

alaluokkia teoreettisiin käsitteisiin, joita tässä tapauksessa olivat ihminen, toiminta, ympäristö ja käytettävyys.

Taulukko 3. Esimerkki analyysirungosta

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
"mutta kyllä meillä aika hyvin on sitten aina kartoitettu jos on vaikka kädentaitoihin jotain, et mitä mahdollisuutta sitä sitten on."	Kädentaito on kartoitettu alussa.	Asiakkaan toiminnallisen historian selvittäminen	Ihminen
"et olis mielekästä ja kuntoutujaa motivoivia niin sitten joillekin on Apusylvistä löytynyt semmoinen hyvä harjoitusväline."	Asiakasta motivoivan toiminnan löytäminen	Henkisyys	
"jos asiakas on kokenut, et on liian aikasta vielä ja kokenut, et on olleet hyviä käsityön tekijöitä esimerkiksi aiemmin ja et se tuntuu inhottavalta tehdä tässä kohdassa sitten avustetusti käsitöitä"	Asiakkaasta tuntuu inhottavalta tehdä käsitöitä avustetusti	Affektiivisuus	

7 Tutkimustulokset

Haastateltavana oli yhteensä 5 toimintaterapeuttia ympäri Suomea. Yksi vastaajista toimi yksityisellä ja neljä vastaajista julkisella sektorilla. Vastaajat kertoivat työskennelleensä toimintaterapeutteina 3,5-12 vuotta. ApuSylvin hankinta-aika vaihteli vastaajien välillä puolesta vuodesta kahteen vuoteen.

Vaikka jokainen yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kertoi työskentelevänsä lähes kaiken ikäisten parissa, korostui kahden vastaajan osalta työskentely pääsääntöisesti yli 65-vuotiaiden parissa. Yksi vastaajista kertoi työskentelevänsä alle 16-vuotiaiden lasten parissa ja toinen kertoi työskentelevänsä kaiken ikäisten asiakkaiden kanssa korostamatta mitään erityistä ikäryhmää. Yhden vastaajan asiakaskuntaan kuului pää-

sääntöisesti yli 50-vuotiaat asiakkaat ja hänen sekä kahden ikäihmisten parissa työskennelleen toimintaterapeutin vastauksissa korostui työskentely AVH-kuntoutujien parissa. AVH eli aivoverenkiertohäiriö on yhteisnimitys, jota Käypä hoito –suositusten (Aivoinfarkti ja TIA 2016) mukaan käytetään aivoverisuonten tai aivoverenkierron sairauksista.

7.1 Esimerkkitapaukset ApuSylvin käyttäjistä

Esimerkkitapaukset ApuSylvin käyttäjistä ovat niitä, joita tutkimukseen osallistuneet toimintaterapeutit mainitsivat haastattelun aikana. Toimintaterapeutit kertoivat ennako-oletuksistaan sekä todellisista asiakastilanteista, joissa ApuSylviä oli asiakkaan kanssa käytetty tai sitä oli asiakkaalle esitelty. Niin ennako-oletuksissa kuin todellisissa käyttötilanteissa ApuSylviä oli käytetty tai otettu puheeksi sellaisten asiakkaiden kanssa, joiden toisen käden toiminta oli syystä tai toisesta heikentynyt.

”Aattelin, että näitten avh-kuntoutujien elikkä jotka toimii pääasiallisesti yhdellä kädellä niin heidän kanssaan olisin sitä niinku käyttänyt, semmoinen oli ennako-odotus.”

Toimintaterapeutit kertoivat, että ApuSylviä oli käytetty pääsääntöisesti 1-3 asiakkaan kanssa. Yksi vastaajista mainitsi käyttäneensä välinettä useammin kuin kerran kolmen asiakkaan kanssa, ja mainitsi lisäksi käyttökerroista, jolloin ApuSylviä oli käytetty ryhmässä tarkoituksena löytää asiakkaalle parempi asento käsitöiden tekemiseen. Näiden kokemusten perusteella hän arvioi käyttäneensä välinettä enimmillään kymmenen asiakkaan kanssa.

ApuSylviä oli käytetty niin aikuisten AVH-kuntoutujien kanssa kuin myös hemiplegiaa sairastaneen lapsen kanssa. Yhteisenä tekijänä edellä mainituissa tilanteissa oli käsitöiden tekemisen merkityksellisyys asiakkaalle, mitä käydään seuraavassa kappaleessa tarkemmin läpi. Näiden lisäksi ApuSylviä oli käytetty ataksiaa sairastaneen asiakkaan kanssa siten, että ApuSylvi toimii asiakkaan käsien tukena muita askareita tehdessä. Kaakkolan (2016) mukaan ataksia tarkoittaa liikkeiden koordinaation häiriötä, mikä voi ilmetä mm. nykivinä liikkeinä, tasapainovaikeuksina sekä kävelyn ja puheen häiriöinä. Ataksiaoireet voivat liittyä moniin hermoston sairauksiin.

”Siinä oli se käsien tukeminen sen ataksian helpottamiseksi, mutta toisaalta sitten niinku se ApuSylvin muoto tuki sitä että oli molemmat kädet turvallista ja hyvä niinku laittaa tuetuksi ja siinä tehä.”

7.2 ApuSylvin valinta toimintaterapiaan kanadalaiseen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malliin peilaten

Tuloksia käydään seuraavaksi läpi otsikon mukaisesti verraten niitä kanadalaisen toiminnallisuuden ja sitoutumisen malliin. Teemat on jaoteltu mallin mukaisesti kolmeen osa-alueeseen: ihminen, toiminta ja ympäristö. Näistä otsikon ”ihminen” alla käydään läpi, millaisista syistä ApuSylvi on valittu toimintaterapiaan ja miten ammatillinen harkinta tulee esille valinnoissa. Toiminta-osiossa kuvataan millaiseen toimintaan ApuSylviä vastaajien mukaan voidaan nähdä käytettävän. Kolmannessa osassa käydään lyhyesti läpi ympäristön ulottuvuus. Tulokset on koottu lopuksi vielä kuvioon 3.

Ihminen

ApuSylviä on käytetty tai esitelty asiakkaalle nimenomaan mahdollistamaan käsitöiden tekemistä yksikäsitteisesti silloin kun asiakas on tilannetta kartoittaessa jollain tavalla tuonut esille kyseisen toiminnan merkityksellisyyden hänelle itselleen. Kun asiakkaalla on kiinnostusta käsitöiden tekemiseen, on lähdetty miettimään ratkaisua, joka motivoisi asiakasta ja olisi hänelle mieleinen.

Sitten kun mietitään, mitkä on tärkeitä asioita sit tavallaan sille kuntoutujalle ja useesti viel tää ikäryhmä on sellanen, että 65-vuotiaat ja yleensä viel naiset, et heillä on aika vahva tää tämmöinen käsityötausta ollut.

Samoista syistä ApuSylvi on myös jäänyt syrjään toimintaterapiassa, esimerkiksi silloin kun asiakkaan mielen päällä on täysin muut asiat kuin käsitöiden tekeminen. Osittain vastauksissa korostui toimintaterapeutin työskentely akuutissa tai subakuutissa vaiheessa olevien AVH-asiakkaiden kanssa. Näissä työympäristöissä asiakkaiden toiveet ja tavoitteet koskivat yleensä enemmän itsestä huolehtimisen toimia kuin harrastuksia. Nämä vastaajat kuitenkin korostivat sitä, että jos vastaan tulisi asiakas, joka selkeästi nostaa esille käsitöiden merkityksellisyyden omasta sairaudentilastaan

huolimatta, voitaisiin ApuSylviä tälle esitellä tai sitä käyttää. Poissulkevana tekijänä tuli esille myös asiakkaan omat tunteet apuvälineen käytöstä. Tapausesimerkkinä yksi vastaajista mainitsi paljon käsitöitä menneisyydessään tehneen asiakkaan, joka sairastumisen alkuvaiheessa koki vielä apuvälineen käytön itselleen tärkeän toiminnan mahdollistajana inhottavaksi.

Et tavallaan se, voi olla että se just se mielekäs sellanen harrastustoiminta tai sen tyyppinen tulis enemmän vastaan ihan alkuvaiheen jälkeen.

Vaikka käsitöiden tekemisen merkityksellisyys asiakkaille tuli esille läpi haastattelujen, korostui se erityisesti kahdessa tapauksessa. Toinen tapauksista koski asiakasta, jolle toimintaterapeutti oli esitellyt ApuSylviä tietokoneelta, sillä tuotetta ei vielä silloin oltu hankittu toimintaterapeutin työpaikalle. Asiakas oli toimintaterapeutin mukaan joutunut luopumaan käsitöiden tekemisestä käden halvaantumisen myötä. Saatuaan tietoa ApuSylvistä, asiakas oli toimintaterapeutin mukaan silmin nähden ilahtunut mahdollisuudesta jatkaa itselleen tärkeää harrastusta.

Toinen tapauksista koski lapsiasiakasta, jolla oli hemiplegia. Kyseiselle lapselle askarteleminen ja käsityöt olivat tärkeitä. Toimintoja oli pyritty aiemmin tukemaan yrittämällä keksiä erilaisia kiinnitystekniikoita, jotta tavarat pysyisivät mm. käsityötunneilla kiinni pulpetissa, jotta lapsi olisi voinut tehdä käsitöitä tai askarrella yhdellä kädellä. Ratkaisut eivät aina olleet oikein toimivia. ApuSylvin käyttöä testatessa lapsi sekä hänen äitinsä olivat toimintaterapeutin mukaan hyvin innostuneita ApuSylvin tarjoamista mahdollisuuksista tehdä käsitöitä.

Hän hihkas siinä, että ”Minä osaan” kun hän teki sillä, vähän siinä kekeili. Oli hyvin innostunut, et sen näki hänestä, että hän niinku tykkäs siinä touhuta.

Asiakkaan kokiessa ApuSylvin mieleiseksi toimintavälineeksi, voidaan vastaajien mukaan sen avulla harjoitella esimerkiksi hahmottamista. Lisäksi ApuSylviä vastaajien mielestä voidaan käyttää muun muassa ohjeiden noudattamisen, tarkkaavaisuuden, työn etenemisen sekä keskittymisen harjoitteluun. Yksi vastaajista toi esille ajatuksen perehtyä asiakkaan kanssa yhdessä ApuSylvin tarjoamiin käyttömahdollisuuksiin,

mikä tukisi vastaajan mukaan prosessointia. Ajatuksena esille nousi myös se, miten asiakkaan kognitiiviset haasteet huomioiden työskentelemistä ApuSylvin kanssa voidaan porrastaa aloittamalla helpommista tehtävistä kuten vohvelikankaan ompelemisestä.

Kylhän siinä pystyy harjoittelemaan keskittymistä ja hahmottamista ja huomiointiakin, mutta sit pitää vaan sen motivaation olla kohdillaan, että pystyy niinku tähän sitoutumaan ja jotenkin handlaamaan tämän välineen.

Jonkin verran vastaajat pohtivat sopivan työskentelyasennon tärkeyttä ApuSylvin käytössä. Sopivan työskentelyasennon löytäminen myös mahdollisti asiakasta tukemaan kättänsä ApuSylviin tai tarttumaan siitä kiinni. Yhden vastaajan mielestä ApuSylvin käyttö vaatii toisen käden tukemaan ja pitämään välinettä paikoillaan ainakin pöydän ääressä työskennellessä. Hän näki tämän kannustavan asiakasta myös heikomman käden käyttöön, mikä oli yksi vastaajan asiakkaan toimintaterapian tavoitteista. Tarttumaotetta voidaan vastaajien näkemyksen harjoitella myös ApuSylvin mukana tulleilla nuppineuloilla. Asiakkaan toimintakyvyn ollessa riittävä, nähtiin myös silmä-käsi-yhteistyön harjoittaminen ja käden kohdentaminen mahdollisina ApuSylvin avulla harjoiteltavina asioina.

Niin siinä on pystytty asennoilla löytämään semmoinen mistä mahdollistaa tätä hemipuolen ja halvaantuneen puolen käden tukeutumista tai otteen ottamista siitä itse ApuSylvistä.

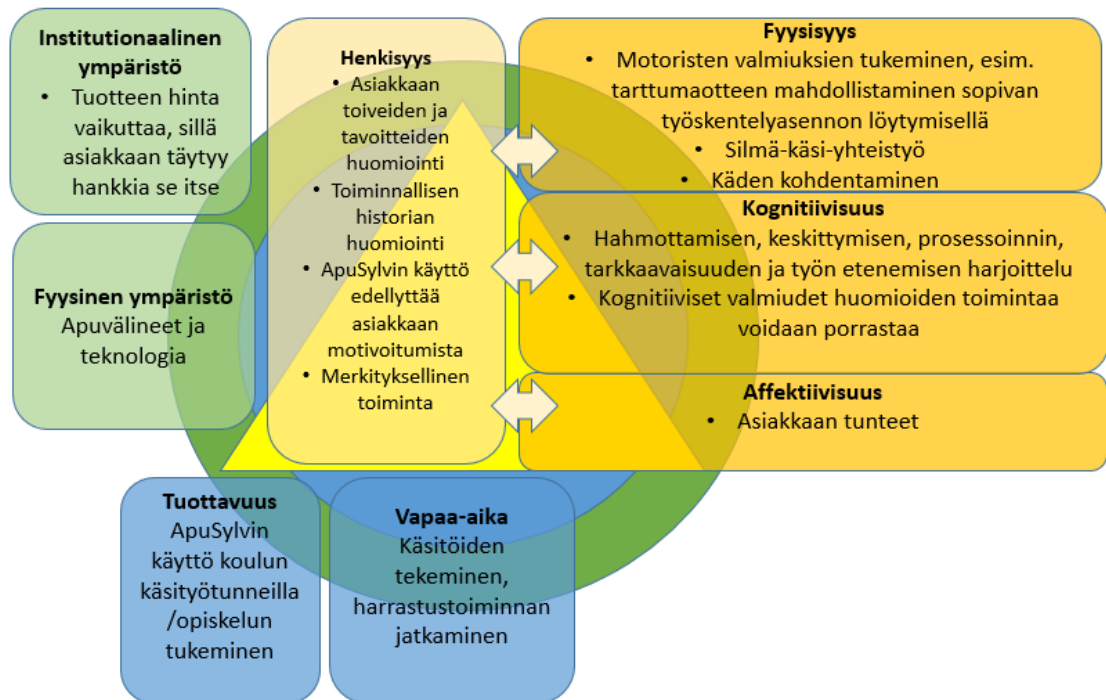
Toiminta

Toiminnan tarkoitusta kuvaavista osa-alueista vastaajista suurin osa näki ApuSylvin vapaa-ajan toimintaa mahdollistavana välineenä. Ilmaisut koskivat harrastustoiminnan mahdollistamista eri-ikäisille asiakkaille, eikä yhtä tapausta lukuun ottamatta muita toimintaan liittyviä ilmaisia ilmennyt. Tämä yksittäinen tapaus koski ajatusta ApuSylvin käytöstä kouluympäristössä, jolloin toiminnan tarkoitus voidaan nähdä osana tuottavuutta.

”Niinku sen asiakkaan oman tavoitteen ja lähtökohdan mukaan, elikkä vapaa-ajan toimintaan ja harrastuksiin.”

Ympäristö

Ympäristöön liittyen haastatteluissa esille nousi institutionaalinen ympäristö palvelujärjestelmineen, sillä ApuSylviä ei yhden tutkimukseen osallistuneen mukaan myönnetä apuvälineenä, mikä osaltaan voi vaikuttaa tuotteen hankintaan. Lisäksi ApuSylvi apuvälineenä on osa fyysistä ympäristöä.

Kuvio 3. Kooste tuloksista kanadalaisen toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallin mukaan esitettynä (Townsend & Polatajko 2007, 23 muokattu.)

7.3 ApuSylvin ominaisuudet toimintaterapeuttien näkökulmasta

Käyttöönottoon liittyen suurin osa vastaajista mainitsi käyttöohjeiden olevan selkeät ja koki saaneensa tarpeeksi tietoa tuotteen käytöstä niin internet-sivujen, kuin tuotteen mukana tulleista ohjeista. Yksi vastaajista koki, ettei ollut saanut tarpeeksi tietoa ApuSylvistä, ja kaipasi tuotteen sivuille ohjevideoita avuksi sen monipuolisempaan käyttöön. Toisaalta vastauksista nousi esille myös toimintaterapeutin tarve perehtyä tuotteen käyttöön huolellisesti ennen kuin se otettiin asiakkaan kanssa käyttöön. Yhden vastaajan osalta korostui se, ettei hän ollut perehtynyt tuotteen käyttöön, mikä myös vaikutti siihen, että hän oli käyttänyt ApuSylviä vain kerran asiakkaan kanssa.

Mutta että kyllä se sen verran siinä on sitä hankaluutta, että kyllä sitä sai itekin opetella, et miten sitä käytetään ennen ku pystyi sen kuntoutujan kanssa opettelemaan sitä mitä siinä pitäis tehdä. Ohjeet on kyllä sillai selkeet että ite pystyy ne oppimaan.

ApuSylvin materiaali nähtiin helposti puhdistettavana, mitä pidettiin myös kestävyttä lisäävänä tekijänä. Muuten tuotteen kestävyteen liittyen vastaajilla oli vain vähän kommentoitavaa, sillä sen käyttö oli toistaiseksi ollut niin pientä. Yksi vastaajista mainitsi, että ApuSylvissä käytettävien neulojen täytyy olla tarpeeksi terävät, tai muuten pintaan voi jäädä jälki. Hän kuitenkin mainitsi tuotteen mukana tulleet nuppineulat parempina ApuSylvin käyttöön.

Siihen tietynlaiset nuppineulat pitää olla, et sit jos on semmoinen tylppäkärkinen, huonompilaatuisempi nuppineula siin jää vähän semmoinen roisimpi jälki, mikä sitten tota on vähän hankalampi tai sit se ei uppoo sinne niin hyvin, jos kuntoutuja ite yrittää painaa sitä nuppineulaa. Me saatiin sen laitteen mukana nuppineuloja, missä oli suurempi pää, niin ne oli parempia.

Tuotteen koko nähtiin pääsääntöisesti hyvänä, ja eniten ApuSylvia käyttänyt toimintaterapeutti kertoi käyttäneensä sitä hyvin erikokoisten aikuisten asiakkaiden kanssa. Eräs vastaajista mainitsi, että ApuSylvia mahtuu käyttämään myös pyörätuolissa. Lapsiasiakkaan kanssa ApuSylvia käyttänyt toimintaterapeutti esitti näkemyksensä siitä, että lapsen syliin ApuSylvia oli liian iso, mutta työskentely onnistui kuitenkin pöydän ääressä seisten. Toisaalta ApuSylvin koon nähtiin mahdollistavan myös isompien käsien tekeminen, mitä pidettiin hyvänä asiana.

Että tässä se toimi niinku hirveen hyvin, ku lapsi seiso pöydän ääressä eli seisaaltaan teki, niin sit se oli oikeen kokonen. Mutta sitten mietittiin, et jos välillä haluais vaikka istua, niin sit ehkä syliin se ois niinkun tai olikin liian iso.

Osa vastaajista toi esille ApuSylvin monipuolisuuden muihin tuotteisiin nähden sekä sen, ettei vastaavaa tuotetta ole markkinoilla.

ApuSylvin kehittäminen

Toimintaterapeuttien esille tuomat kehitysehdotukset koskivat ApuSylvin käyttöohjeita, oheistarvikkeita, hintaa sekä itse tuotteen kokoa. Käyttöohjeissa tulisi olla mukana neulomisohje, joka sieltä tällä hetkellä puuttuu. Tämän lisäksi internet-sivuille toivottiin videointeja siitä, miten tuotetta on käytetty eri asiakasryhmien kanssa ja miten sitä ylipäätään voitaisiin hyödyntää eri tilanteissa. Käyttöönottoa helpottamaan toivottiin yhden vastaajan osalta edullista aloituspakkausta, joka sisältäisi mm. vohvelikangasta, mikä helpottaisi tuotteen käyttöönottoa asiakkaan kanssa. Koska ApuSylvia ei tällä hetkellä myönnetä apuvälineenä, nousi myös tuotteen hinta esille yhtenä kehityskohteenä. ApuSylvistä olisi hyvä saada markkinoille myös lasten käyttöön soveltuva koko.

Se videointi, mallivideoinnit eri asiakkaiden kanssa lisäis sitä monipuolisuutta niinku siitä käytettävyydestä.

8 Johtopäätökset

Kuten tutkimustuloksista käy ilmi, ovat haastatellut toimintaterapeutit käyttäneet ApuSylvia pääsääntöisesti silloin, kun asiakkaan omat toiveet ja tavoitteet koskevat nimenomaan käsitöiden tekemisen jatkamista tai käsitöiden tekemistä rajoitteista huolimatta. Näissä tilanteissa ApuSylvin käyttöä on harjoiteltu asiakkaan kanssa tai sitä on esitelty asiakkaalle. ApuSylvia on toistaiseksi käytetty toimintaterapiassa vielä hyvin vähän, mutta toimintaterapeuttien vastauksissa korostui käyttö sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla oli rajoitteita yläraajojen käytössä.

Pääkysymyksenä tässä tutkimustyössä oli selvittää, millaisia käsityksiä toimintaterapeuteilla on ApuSylvin käytöstä toimintaterapiassa. Toimintaterapeuttien kokemukset ApuSylvin käytöstä olivat vielä vähäisiä, mutta niiden perusteella selvisi, että ApuSylvi nähdään välineenä, jolla voidaan mahdollistaa asiakkaalle merkityksellistä toimintaa, tässä tapauksessa käsitöiden tekemistä. Toisaalta ApuSylvi nähtiin myös asiakasta motivoivana harjoitteluvälineenä, jolla voidaan harjoitella erilaisia asioita, kuten tarttumaotetta. Käytettävyyteen liittyen toimintaterapeuttien oma perehtyneisyys tuotteen käyttöön on olennaista, jotta sitä tulee käytettyä myös asiakkaan

kanssa. ApuSylvissä nähtiin olevan sellaisia ominaisuuksia, joita käsityöharrastajat tarvitsevat voidakseen jatkaa käsitöiden tekemistä yksikäsitteisesti.

Tarkentavana tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitkä seikat vaikuttavat tuotteen käyttöönottoon tai sen esittelemiseen toimintaterapiassa. ApuSylvin käytön edellytyksenä toimintaterapeutit mainitsivat asiakkaan riittävät henkiset, fyysiset ja kognitiiviset valmiudet. Mikäli jossakin näistä oli puutteita, jotka merkittävästi olisivat vaikuttaneet ApuSylvin käyttöön, ei sitä yleensä otettu osaksi toimintaterapiaa. ApuSylviiä saatettiin kuitenkin esitellä asiakkaalle, vaikka henkisyttä lukuun ottamatta muissa osa-alueissa olisikin ollut puutteita. Hyvin paljolti vastauksissa korostui asiakkaan toiminnallisen historian selvittäminen ja sitä kautta asiakasta motivoivan toiminnan löytäminen. Toimintaterapeutit käyttivät ammatillista harkintaa sen suhteen, milloin tuote ylipäättään otettiin asiakkaan kanssa puheeksi tai käyttöön.

9 Pohdinta

Tässä työssä haluttiin selvittää, millaisia käsityksiä toimintaterapeuteilla on ApuSylvin käytöstä toimintaterapiassa. Aihetta lähestyttiin paitsi kysymällä tutkimukseen osallistuneilta toimintaterapeuteilta tuotteen käytettävyydestä erilaisin kysymyksin myös selvittämällä millaiset tilanteet ApuSylvin käyttöön ovat johtaneet. Tuotteen käyttöönottoon vaikuttivat vastanneiden toimintaterapeuttien mukaan monet asiat, kuten asiakkaan kognitiiviset ja fyysiset valmiudet, mutta ennen kaikkea asiakkaan omien mielenkiinnon kohteiden selvittäminen oli merkittävässä osassa. Myös kanadalaisessa toiminnallisuuden ja sitoutumisen mallissa ihminen mallin keskiössä kuvastaa sitä, miten tärkeää ihmisen huomiointi kokonaisvaltaisesti toimintaterapiaprosessissa on (Law ym. 1997, 41.)

9.1 Tulosten tarkastelu

Kun käsitöiden tekeminen oli asiakkaalle mieleistä toimintaa, oli ApuSylvi otettu käyttöön ja sen avulla harjoiteltu erilaisia toimintoja. Tätä tukee myös Baumann(2015, 405) kirjoittaessaan siitä, kuinka erilaisissa käden toiminnallisissa harjoituksissa apuna voidaan käyttää työvälineitä ja harjoitukset voidaan siirtää harrastustoimintaan. Baumann (2015, 405) myös mainitsee siitä, kuinka mielekkään toiminnan

kautta tulee huomaamatta harjoiteltua mm. otteita, yläraajan hallintaa ja kaksikätsyyttä, mitä myös haastatellut toimintaterapeutit toivat haastatteluissa esille.

Osa vastaajista mainitsi ApuSylvin hinnan sen hankintaan vaikuttavana tekijänä, sillä perusteella, ettei sitä myönnetä apuvälineenä. Valtakunnallisissa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteissa (Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2018, 31; Salminen 2010, 34) määritellään vammaisen henkilön vapaa-ajan harrastusvälineet harkinnan varaisesti myönnettäviksi välineiksi, joiden hankintaan asiakas voi hakea tukea oman kunnan sosiaalitoimelta. Haastatteluissa ei tullut esille, olivatko toimintaterapeutit käyneet asiakkaiden kanssa tätä mahdollisuutta läpi.

Työ lähti liikkeelle siitä, että tapasin syksyllä 2017 ApuSylvin myyjän, joka on ollut tuotekehittämissä mukana alusta asti. Tuotetta oli myyty jo jonkin verran, mistä heräsi ajatus siitä, miten toimintaterapeutit ovat päässeet käyttämään tuotetta työssään. Koska kyseessä on suomalainen tuote, jollaista ei ole markkinoilla ennestään, halusin selvittää, millaista kokemusta ApuSylvin käytöstä näin vähäisessäkin ajassa on kertynyt ja millaiset seikat vaikuttavat siihen, että ApuSylvi otetaan toimintaterapiassa käyttöön.

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla, missä huomasin oman kokemattomuuteni haastattelijana. Haastatellessa tuntui, että kysymyksiin sai vastauksia hyvin, ja toimintaterapeutit kertoivatkin kokemuksistaan avoimesti. Vasta haastatteluja litteroidessa havaitsin monia kohtia, joita olisi voinut tarkentaa lisäkysymyksillä. Samoin haastatellessa huomasin, että ApuSylvin vähäisen käytön vuoksi joihinkin kysymyksiin toimintaterapeuttien oli hankala vastata. Näistä syistä sekä tutkimusjoukon pienuuden vuoksi tämän opinnäytetyön tulokset ovat suuntaa antavia, eivätkä täten ole yleistettävissä. Saaduista tiedoista on kuitenkin hyötyä toimeksiantajalle, sillä ApuSylvistä ei ole tehty tutkimusta aiemmin.

Kysyin puhelimitse haastattelemiltani toimintaterapeuteilta myös syitä siihen, miksi tuote mahdollisesti on jäänyt käyttämättä, jos sitä ei ole käytetty. Näin jälkikäteen ajateltuna saman kysymyksen olisi voinut esittää niille sähköpostitse kielteisesti haastattelupyyntöön vastanneille toimintaterapeuteille, mikä olisi tutkimuksen kannalta voinut antaa tärkeää tietoa. Tutkimukseen osallistuneet toimintaterapeutit toivat

esille paitsi mm. sen, etteivät asiakkaiden toiveet ja tavoitteet ole koskeneet käsitöiden tekemistä myös oman kokemattomuutensa liittyen tuotteen käyttöön, mikä saattoi vähentää tuotteen käyttöönottoa asiakkaiden kanssa.

Apuvälineistä on tehty joitakin opinnäytetöitä, mutta käsitöiden tekemisen apuvälineistä ei. Syynä lienee se, ettei käsitöiden tekemisen apuvälineitä juurikaan ole. Kun tässä tutkimuksessa pyydettiin kehitysideota tuotteeseen liittyen, esille nousi mm. videoinnit tuotteen käytöstä. Samansuuntaista kehitysideoiden suhteen ilmeni myös Postin ja Kuusiston (2017) opinnäytetyössä, jossa haastateltiin sekä ammattilaisia että asiakkaita pesevästä ja kuivaavasta WC-bideestä. Vaikka tuote on täysin erilainen, oli myös siitä toivottu käyttöohjevideota.

Toimintaterapiasta puhuttaessa merkityksellinen toiminta on keskeisessä asemassa. Asiakasta motivoi eniten juuri hänelle merkityksellinen toiminta. Myös toimintaterapeuttiliiton julkaisemassa motossa tämä ydinajatus tiivistetään yhteen lauseeseen: ”Me toimintaterapeutit saatamme ihmisen merkitykselliseen, toimivaan arkeen – joka on aina enemmän kuin pelkkää pärjäämistä.”

Ihminen, jota käsityöt eivät kiinnosta ollenkaan, ei välttämättä motivoidu ApuSylvistä, kun taas sellainen henkilö, jolle käsityöt ovat erittäin tärkeitä, voi saada motivaatiota siitä, että pystyy ApuSylvin avulla jatkamaan harrastustaan. Tähän opinnäytetyöhön haastatelluista toimintaterapeuteista kaksi toi esille tapauksen, jossa ApuSylvin esittely ja testaaminen saivat asiakkaan innostumaan mahdollisuudesta tehdä käsitöitä rajoitteistaan huolimatta.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyötä tehdessä huomioitiin eettiset periaatteet, joissa korostuu mm. yksityisyys ja tietosuoja sekä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 155.) Eettisyyden huomioiden tutkimusta tehdessä korostettiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta jo haastattelupyynnössä. Lisäksi tutkimuksessa huomioitiin vastaajien anonymiteetin säilyttäminen. Tätä käytiin vielä erikseen läpi jokaisen haastattelun alussa ja korostettiin sitä, että nauhoitetut haastattelut, sekä niistä tehdyt litteroinnit pysyvät ainoastaan tutkijan käytössä ja ne tuhotaan opinnäy-

tetyön valmistuttua. Osaltaan anonymiteetti voidaan mielestäni nähdä myös luotettavuutta lisäävänä tekijänä, kun jokainen osallistuja kertoi kokemuksistaan ja käsityksistään mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti.

Haastatteluista saadun aineiston luotettavuutta voidaan edellä mainitun lisäksi arvioida myös siltä kantilta, että haastateltavana oli yhteensä 5 toimintaterapeuttia, mikä on melko pieni määrä. Ottaen huomioon sen, että vastaajilla tuotteen uutuuden nähden oli kuitenkin jo kertynyt hiukan kokemusta tai näkemyksiä ApuSylvin käytöstä, pidän määrää tässä tilanteessa sopivana. Tämä siitä syystä, että tuloksista saatiin esille sellaista tietoa, jota haettiin. Vastaajamäärän suppeuden vuoksi saatuja tuloksia ei voida yleistää, vaan niitä voidaan pitää suuntaa antavina.

Jatkotutkimusta ApuSylvin osalta hyvä tehdä mm. sen suhteen, millaisia kokemuksia käyttäjillä on ApuSylvistä, ja mahdollistaako ApuSylvin käyttö esimerkiksi sosiaalista osallistumista sekä miten sosiaalinen ympäristö ylipäätään vaikuttaa ApuSylvin käyttöön. Tässä opinnäytetyössä kysyessäni toimintaterapeuteilta asiakkaiden antamasta palautteesta, heillä ei oikein ollut sitä antaa. Lisäksi olisi hyvä tehdä erilaisia ideointeja tuotteen käytöstä. Nämä mielestäni ovat asioita, joita olisi hyvä tutkia jatkossa, mikä varmasti myös lisäisi tietoisuutta ApuSylvistä ja sen käytöstä.

Lähteet

Apuvälineet. 2014. Vammaispalvelujen käsikirja THL:n nettisivuilla. Viitattu 19.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/apuvalineet>

Aivoinfarkti ja TIA. 2016. Käypä hoito -suositus. Julk. 1.11.2016. Viitattu 24.10.2018. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50051#NaN>

Baumann, S. 2015. Toimintaterapia. Teoksessa. Fysiatría. Toim. Arokoski, J., Mikkelsen, M., Pohjolainen, T., Viikari-Juntura, E. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Fisher, Anne G. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model. A Model for Planning and Implementing Top-down, Client-centered, and Occupation-based Interventions. Ft. Collins, CO: Three Star Press

Haapavaara, A. 2016. Kädentaitaja – Sylvi Rusanen tekee käsitöitä yhdellä raajalla. Sanomalehti Kotikajaanin www-julkaisu. Sivut 4-5. <http://kotikajaani.sitepaper.fi/sitepaper/view/-/id/799>

Harra, T. 2014. Terapeuttinen yhteistoiminta - Asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen toimintaterapiassa. Väitöskirja. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. Viitattu 1.5.2018. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61769/Harra_Toini_ActaE_156pdfA.pdf?sequence=2

Hautala, T., Hämäläinen, T. Mäkelä, L. & Rusi-Pyykkönen, M. 2013. Toiminnan voimaa - toimintaterapia käytännössä. Porvoo: Bookwell.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. 16. p. Helsinki: Tammi.

Hyysalo, S. 2009. Käyttäjä tuotekehityksessä – Tieto, tutkimus ja menetelmät. Taide-teollisen korkeakoulun julkaisu. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

ICF: Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. 2013. Verkkojulkaisu. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.5.2017. <http://www.julkari.fi/handle/10024/77744>.

Ikiugu, M., Hoyme, A., Mueller, B., Reinke, R. 2015. Meaningful occupation clarified: Thoughts about the relationship between meaningful and psychologically rewarding occupations. South African Journal of Occupational Therapy, 45, 1, 47-50. Viitattu 15.5.2018. http://www.scielo.org.za/scielo.php?pid=S2310-38332015000100008&script=sci_arttext&tlng=pt

Ikävalko, H. 2015. Vapaa-ajan apuvälineet. Vammaispalvelujen käsikirja THL:n internetsivuilla. Viitattu 19.2.2018. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/apuvalineet/vapaa-ajan-apuvalineet>

- Kankkunen, P., Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro oy.
- Kaakkola, S. 2016. Ataksia. Viitattu 26.9.2018. <https://janet.finna.fi>, Terveysportti, Lääkärin käsikirja.
- Karhula, M., Heiskanen, T., Juntunen, K., Kanelisto, K., Kantanen, M., Kanto-Ronkanen, A. & Lautamo, T. 2014. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Helsinki: Suomen toimintaterapialiitto ry. Viitattu 8.5.2018. http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toi_arviointijulkaisu.pdf
- Law, M., Polatajko, H., Baptiste, S. & Townsend, E. 1997. Core concepts of Occupational therapy. Teoksessa Enabling Occupation – An occupational therapy Perspective. Toim. Townsend, H., Stanton, S., Law, M., Polatajko, H., Baptiste, S., Thompson-Franson, T., Kramer, C., Swedlove, F., Brintnell, S. & Campanile, L. Ottawa: Caot publications ACE. 29-56.
- Leinonen, M., Otonkorpi-Lehtoranta, K. & Heiskanen, T. 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Toim. Hyvärinen, M. Nikander, P. & Ruusuvoori, J. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Mattelmäki, T., Battarbee, K. 2000. Elämykset muotoilun lähtökohtana. Teoksessa Miten käytettävyys muotoillaan? Toim. Keinonen, T. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B61. Helsinki: Nokia Oyj.
- Mitä käytettävyys tarkoittaa. N.d. Teknologian tutkimuskeskus VTT:n verkkosivut. Viitattu 8.2.2018. <http://www.vtt.fi/sites/hti/>
- Polatajko, H., Davis, J., Stewart, D., Cantin, N., Amoroso, B., Purdie, L. & Zimmerman, D. 2007. Specifying the domain of concern: Occupation as core. Teoksessa Townsend, E.A. & Polatajko, H.J. Enabling occupation II: Advancing occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Ottawa: CAOT Publications ACE, 13-36.
- Pöllänen, S. 2008. Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana. Teoksessa Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä – Kirjoituksia kuninkaankartanomäeltä. Toim. Niikko, A., Pellikka, I. & Savolainen, E. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen verkkojulkaisu. Viitattu 14.5.2018 <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/pollanen.pdf> 91-105.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Toim. Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Salminen, A-L. 2010. Apuväline toimintaa edistämässä. Teoksessa Apuvälinekirja. Toim. Salminen, A-L.

Savolainen, T. & Aralinna, V. 2017. Toimintaterapianimikkeistö. Nimikkeistöt ja luokitukset. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Suvanto, P. 2017. Toimintaterapeutti ja ApuSylvin myyjä. Terapiapaikka Ky. Haastattelu 17.9.2017.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Townsend, E.A. & Polatajko, H.J. 2007. Enabling occupation II: Advancing occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Ottawa: CAOT Publications ACE.

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille. 2018. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 35/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 31.10.2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161068>

Valvanne, J., Petäjävaara, T. & Koivuniemi, U. 2016. Apuvälineiden vaikuttavuus. Julkaisussa: Geriatria. Helsinki: Duodecim. Viitattu 11.9.2018. <http://www.jamk.fi/kirjasto>. Oppiportti.

Verrier Piersol, C. 2014. Occupation as therapy: Selection, Gradation, Analysis, and Adaptation. Teoksessa Occupational therapy for Physical Dysfunction. Toim. Vining Radomski, M. & Trombly Latham, C. A. 7. painos. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 360-393.

QUEST 2.0: Apuvälinetyytyväisyyttä arvioiva mittari. 2014. Toimia-tietokanta. Viitattu 10.5.2018. <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/163/>

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Olen toimintaterapeuttiopiskelija Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä käsitöiden tekemisen apuvälineestä ApuSylvistä. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jonka tavoitteena on saada tietoa toimintaterapeuteilta ApuSylvin käytettävyydestä, ja selvittää syitä, jotka johtavat ApuSylvin käyttöön toimintaterapiassa.

Tarkoituksena on päästä haastattelemaan ApuSylvin hankkineita toimintaterapeutteja. Haastattelut pyritään toteuttamaan syyskuun aikana, sopien jokaiselle haastateltavalle sopiva haastatteluajankohta. Haastattelu kestää n. 30 minuuttia ja se tehdään puhelimitse. Mikäli olet halukas osallistumaan tutkimukseen, vastaathan tähän viestiin 18.9.2018 mennessä, niin sovitaan sopiva haastattelu-aika. Voit ehdottaa sopivaa haastattelu-aikaa jo vastausviestissäsi.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Tutkimukseen osallistumisen voi halutessaan lopettaa missä vaiheessa tahansa, eikä syytä tarvitse kertoa. Kaikki tutkimustulokset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä, eikä kenenkään henkilöllisyys paljastu tuloksista. Haastattelut äänitetään tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi. Äänitteet ovat ainoastaan opinnäytetyön tekijän käytössä ja ne tuhoetaan välittömästi tutkimuksen valmistuttua. Valmistuttuaan opinnäytetyö on löydettävissä Theseus-tietokannasta.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Terapiapaikka Pirkko Suvanto KY.

Ystävällisin terveisin,
Toimintaterapeuttiopiskelija
Meiju Silvonon
Puh. *** **

Kysymykset ApuSylvistä

Taustakysymykset:

1. Kauanko olet toiminut toimintaterapeuttina?
2. Millä sektorilla työskentelet? (Julkinen? yksityinen? kolmas sektori?)
3. Minkä ikäisten asiakkaiden kanssa työskentelet?
4. Milloin olet hankkinut ApuSylvin?

Kysymykset, jotka koskevat asiakaslähtöisyyttä ja syitä, joiden vuoksi ApuSylvi on otettu käyttöön toimintaterapiassa.

5. Millaisia haasteita ApuSylvin avulla on pyritty ratkaisemaan? (Millaisia haasteita asiakkailla on ollut, joiden kanssa olet tuotteen ottanut käyttöön?)
6. Miksi ApuSylvi on ollut paras ratkaisu em. haasteisiin?
7. Miten ApuSylvi on mahdollistanut ja/tai lisännyt asiakkaalle mielekästä toimintaa?
8. Millä tavoin ApuSylvin käyttö tukee mielestäsi asiakkaan kuntoutumistavoitteita?

Käytettävyyteen liittyvät kysymykset

9. Millaisia kokemuksia sinulla on liittyen tuotteen käyttöönottoon? (Saitko tarpeeksi tietoa ja ohjeistusta?)
10. Millaisia kokemuksia sinulla on liittyen ApuSylvin mittasuhteisiin käyttäessäsi sitä asiakkaiden kanssa? (koko, korkeus, pituus, leveys?)
11. Millaisia kokemuksia sinulla on liittyen ApuSylvin käytön helppouteen käyttäessäsi sitä asiakkaiden kanssa, mm. osien kiinnittämiseen ja säätämisen helppouteen?
12. Millaisia kokemuksia sinulla on liittyen ApuSylvin kestävyteen käyttäessäsi sitä asiakkaiden kanssa? (lujuus, kulutuskestävyys)
13. Millaista palautetta asiakkaat ovat antaneet ApuSylvistä?

Lopuksi

14. Mikäli et ole käyttänyt ApuSylvia missään asiakastilanteessa, miksi se on jäänyt käyttämättä?
15. Tuleeko mieleen jotain muuta, esimerkiksi kehitysideoita?